

Ksawery Knotz OFM^{Cap}¹

Wyższe Seminarium Duchowne Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów
Prowincji Krakowskiej

Biblijne podstawy teologii zaślubin z Bogiem – punkt wyjścia dla teologii małżeństwa

Teologia małżeństwa w okresie posoborowym bardzo się rozwinęła. Przewyciężono naturalistyczne i prawne spojrzenie na małżeństwo. Odnowiona teologia, mocno inspirowana patrystyką, pokazała związek małżeństwa z historią zbawienia człowieka. Małżeństwo zostało odkryte jako ważna droga do świętości w łonie Kościoła Oblubienicy złączonej więzią przymerza z Chrystusem Oblubieńcem. Teologia ciała według Jana Pawła II dała nowy impuls teologii małżeństwa, co zaowocowało jej pogłębieniem.

W tym artykule przedstawię zarys teologii zaślubin człowieka z Bogiem, wykorzystując pomysł jednego z włoskich teologów, Giorgio Mazzantiego. Tworzy on teologię zaślubin poprzez interpretację symbolu mężczyzny i kobiety na czterech poziomach znaczeń. Każde z tych znaczeń odsłania coraz pełniej Boską rzeczywistość². Stworzony przez Mazzantiego fundament

¹ Ksawery Knotz OFM^{Cap} – doktor teologii, ur. 1965. Wykładowca teologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchownym Braci Mniejszych Kapucynów w Krakowie, rekolekcjonista, duszpasterz małżeństw. Autor książek: *Akt małżeński – szansa spotkania z Bogiem i współmałżonkiem*, *Seks jest boski*, *Seks jakiego nie znacie*, *Nie bójcie się seksu*. Jest redaktorem naczelnym serwisu internetowego www.szansaspotkania.pl poświęconemu duchowości małżeńskiej i problemom etycznym pożycia seksualnego.

² Por. G. Mazzanti, *Teologia sponsale e Sacramento delle nozze. Simbolo e simbolismo nuziale*, Bologna 2002.

teologii zaślubin obejmuje: określenie symbolu, dobór odpowiednich wydarzeń z Pisma Świętego i pokazanie związku między nimi zgodnie ze znaczeniem ustalonego symbolu. Te trzy elementy pozwalają Mazzantiemu na syntetyczne przedstawienie teologii małżeństwa – łączy ją z chrystologią, mariologią, sakramentologią, eschatologią i antropologią biblijną³. Mazzanti nie interpretuje poszczególnych perykop biblijnych w sposób nowatorski, jednak kontekst, wytworzony przez symbol łączący miłość Boga z miłością ludzką, wprowadza pewną nowość w interpretację wydarzeń zbawczych.

1. Znaczenie i rola symbolu

Rzeczywistość Boga jest trudna do zrozumienia i opisanie. Tylko w pewnym stopniu można ją przekazać, korzystając z metodologii nauk badających ziemską rzeczywistość. Dlatego aby móc przybliżyć świat nadprzyrodzony obecny w ludzkim życiu, sięgamy po symbol (po grecku *syμβallein*: łączyć, zbierać razem), który umożliwia nam połączenie dwóch rzeczywistości różnych od siebie. Symbolem może być krzyż, ale też i para ludzka: mężczyzna i kobieta.

Symbol, pod warunkiem że umie się go poprawnie zinterpretować, odsłania tajemnicę rzeczywistości nadprzyrodzonej, ale równocześnie też pozwala odczytać głębszy sens ludzkiej egzystencji. Symbol potrafi więc połączyć dwie różne rzeczywistości, które mimo że są inne, nie zostają odseparowane od siebie. Człowiek, który potrafi słyszeć przekaz ukryty w symbolu, może karmić się duchowo jego treścią. Wejście w treść symbolu chrześcijańskiego pozwala wyjść poza siebie, nawiązać więź z Bogiem, a równocześnie „wejść w siebie”, odkryć swoją głębszą tożsamość, głębszy sens swojego życia.

Symbol nie jest zwykłym znakiem, który ma funkcję informacyjną dotyczącą rzeczywistości, w której się znajdujemy, np. znak drogowy przekazuje informacje o sytuacji na zbliżającym się odcinku drogi.

Podobnie krzyż może być dla kogoś tylko znakiem wskazującym, że osoba go nosząca jest chrześcijaninem, ale może też być symbolem, czyli po-

³ Por. G. Baldenza, *La razione del sacramento del matrimonio. Contributo per la riflessione teologica*, Roma 1993, s. 59–129.

magać nawiązać kontakt z Bogiem i odkrywać głębszy sens swojego życia związanego z Jezusem Chrystusem. Symbol wymaga więc umiejętności odczytania znaczenia śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa⁴.

Według Mazzantiego symbolem, który pozwala rozpocząć drogę inicjacji w tajemnicę obecności Boga w życiu człowieka, jest związek mężczyzny i kobiety. W trakcie historii zbawienia pojawiają się nowe odsłony znaczenia symbolu ukryte w pierwszym dosłownym znaczeniu. Odsłaniają one tajemnicę obecności Boga w życiu człowieka. Pojawia się nowa para: Jezus Chrystus, Syn Boga i Maria, Matka Boga – drugi Adam i druga Ewa. Ta para pozwala nam jeszcze głębiej odczytać tajemnicę Boga w życiu mężczyzny i kobiety⁵. Kolejnym poziomem odczytania symbolu mężczyzny i kobiety jest Chrystus Oblubieniec i Kościół Oblubienica, którzy wprowadzają nas na ucztę weselną w niebie, w miłosnym związku wszystkich świętych zaślubionych z Bogiem. Miłosa relacja mężczyzny i kobiety rozumiana jako symbol odsłaniający nam głębszą rzeczywistość może być interpretowana na nowych, coraz głębszych poziomach znaczeń. Taki przekaz można odnaleźć w symbolach: mężczyzna–kobieta; Adam–Ewa; Bóg–Lud Boży, Jezus–Maria, Syn–Matka; Oblubieniec–Oblubienica, Chrystus–Kościół, Bóg–zbawiona ludzkość⁶.

2. Pierwsza odsłona symbolu – Adam i Ewa

Pierwsza odsłona symbolu mężczyzny i kobiety umożliwia nam przypatrzenie się miłości Adama i Ewy, aby w tej relacji odkryć obecność Boga. Z perspektywy teologii zaślubin stworzenie świata jest przede wszystkim objawieniem się Bożej miłości. Stworzenie mężczyzny i kobiety jest największym otwarciem się Boga i wylaniem się Jego miłości w czasie stwarzania świata⁷.

⁴ Por. H. Sławiński, *Znak zwycięstwa. Symbolika krzyża w liturgii sakramentów świętych*, Włocławek 2001, s. 7–11; J. Grześkowiak, *Znak – Symbol – Liturgia*, „Ateneum Kapłańskie” 87 (1976), s. 353–373.

⁵ Por. G. Mazzanti, *Il mistero dell'una carne*, [w:] F. Piloni, *Ecco lo Sposo, usciti gli incontro. Precorsi teologici e pastorali sul Sacramento del matrimonio*, Torino 2003, s. 58.

⁶ Por. G. Mazzanti, *Il mistero dell'una carne*, dz. cyt., s. 49.

⁷ Por. G. Mazzanti, *Persone nuziale*, Bologna 2005, s. 130.

Uczyńmy człowieka (adam⁸) na nasz obraz, podobnego nam
Stworzył więc Bóg człowieka (adam) na swój obraz,
na obraz Boży go stworzył:
stworzył mężczyznę i kobietę (Rdz 1, 26–27).

Stwierdzenie, że mężczyzna i kobieta są stworzeni na obraz i podobieństwo Boże, jest kluczowe dla całej teologii. W historii pojawiały się różne próby odpowiedzi na pytanie, na czym polega obraz Boży w człowieku. Szczególnie znaczenie ma interpretacja podana przez Jana Pawła II, który stwierdza:

To, że człowiek stworzony jako mężczyzna i kobieta jest obrazem Boga, znaczy nie tylko, iż każdy z nich z osobna jest podobny do Boga, będąc istotą rozumną i wolną. Znaczy to również, że mężczyzna i kobieta stworzeni jako „jedność dwojga” we wspólnym człowieczeństwie są wezwani do życia we wspólnocie miłości i do odzwierciedlania w ten sposób w świecie tej komunii miłości, jaka jest w Bogu, komunii, poprzez którą trzy Osoby Boskie miłują się w wewnętrznej tajemnicy jednego Życia Bożego⁹.

Bóg nie jest samotnością. Między trzema Osobami Boskimi istnieją wzajemne relacje. Trzy Osoby Boskie tworzą komunie – „Jedność Trojga”, w której się wzajemnie miłują¹⁰. Tak rozumiany Bóg udziela swojej miłości człowiekowi i sprawia, że człowiek, tak jak Bóg, nie może żyć samotnie (por. Rdz 2, 18), ale w relacji do drugiej osoby. Adam i Ewa tworzyli „jedność dwojga” – żyli we wzajemnym miłosnym odniesieniu do siebie i w tym sposobie życia, we wspólnocie miłości, ujawniał się obraz Boga i podobieństwo do Niego.

Jeżeli Adam i Ewa, pozostając w swej miłosnej relacji, stanowili obraz Boga, to znaczy, że ich ludzka miłość ukazywała miłość Boga.

Symbol mężczyzny i kobiety w swojej warstwie dosłownej odczytany jako opis miłości dwojga ludzi odsłania głębszą treść, jaką jest relacja miłosna Boga do ludzi, ale także umożliwia odkrycie miłości Boga obecnej w miłości ludzkiej.

⁸ Słowo „adam” oznacza człowieka. Człowiek może więc być mężczyzną i kobietą: adam/mężczyzna i adam/kobieta. Adam jako imię własne pojawia się dopiero przy opisie stworzenia kobiety.

⁹ Jan Paweł II, list *Mulieris dignitatem*, 7.

¹⁰ Por. Jan Paweł II, list *Mulieris dignitatem*, 7.

2.1. Cel stworzenia związku mężczyzny i kobiety?

Aby móc dostrzec głębsze znaczenie symbolu Adama i Ewy, który już w tej chwili odsłania nam Bożą miłość obecną w miłości pierwszych ludzi, musimy mieć przed oczyma szerszą perspektywę niż tylko perspektywa ich jednostkowego życia. Mazzanti pyta, jaki jest głębszy sens życia pierwszej pary, i daje odpowiedź, że Bóg jeszcze przed stworzeniem świata chciał w szczególny sposób złączyć się z człowiekiem, obdarzać go swoją miłością i być przez niego kochanym. Mówiąc językiem małżeńskim, pragnął poślubić ludzi, zjednoczyć się z nimi w sposób możliwie najpełniejszy, dając im swoją miłość i szczęście. Adam i Ewa byli zjednoczeni z Bogiem w ich wzajemnej więzi, dopóki nie została ona osłabiona przez zło.

Wielu ojców Kościoła uważało, że Bóg, stwarzając człowieka, zaplanował także wcielenie Syna Bożego, udział w tym planie Matki Boga, założenie Kościoła i przejście do nowego życia z Bogiem na końcu ziemskiego życia. W liście do Efezjan św. Paweł pisze: „W nim bowiem wybrał nas przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem. Z miłości przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa, według postanowienia Jego woli” (Ef 1, 4–5). W tej perspektywie stworzenie Adama i Ewy i w konsekwencji pojawienie się na świecie kolejnych ludzi jest tylko pierwszym krokiem w kierunku stworzenia nowego człowieka potrafiącego mieć wyjątkową relację z Bogiem.

Boży plan ma na celu stworzenie człowieka, który będzie całkowicie zaślubiony Bogu – zjednoczonego z Bogiem przez miłość na miarę Bożej miłości. Jest on cały czas realizowany. W teologii proces ten nazywamy historią zbawienia, którą, zgodnie z naszą perspektywą, możemy nazwać historią kreacji człowieka całkowicie zaślubionego Bogu¹¹.

2.2. Niespełnione człowieczeństwo – grzech pierworodny

Człowiek stworzony przez Boga z miłości dostał dar wolności, który objawia się w tworzeniu relacji¹². Adam i Ewa odmówili powiedzenia Bogu

¹¹ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, Milano 2013, s. 22–29.

¹² Por. G. Mazzanti, *Persone nuziale*, dz. cyt., s. 133–134.

„tak” – okazali się niezdolni do pełnego, całkowitego, bezgranicznego zaufania Bogu, a przez to niezdolni do przyjęcia takiej miłości, jakiej Bóg chciałby człowiekowi udzielić¹³. Nie wykorzystali dobrze daru wolności i poprzez grzech odeszli od Boga.

Człowiek po grzechu pierworodnym nie jest tym człowiekiem, o jakiego chodziło Bogu. W perspektywie stworzenia człowieka, który miał być w pełni oddany Bogu, grzech pierworodny jawi się jako przeszkoda w dążeniu do tego celu. Człowiek przestał być symbolem umożliwiającym odczytanie miłosego związku Boga z ludźmi. Tym samym symbol przestał być czytelny, zgubił swoje głębokie znaczenie, swój archetyp. Potrzebne jest odtworzenie symbolu¹⁴. Ponieważ zamysł Boga wobec człowieka jest stały, sytuacja, w jakiej znalazł się człowiek po grzechu pierworodnym, jest tylko sytuacją tymczasową, która musi ulec zmianie, aby człowiek znów nawiązał kontakt z Bogiem.

Odsłonięcie tajemnicy dalszych losów człowieka pojawia się wraz z możliwością głębszej interpretacji symbolu mężczyzny i kobiety. Miłosej relacji drugiego Adama i drugiej Ewy pozwoli nam zobaczyć samą istotę zaślubin człowieka z Bogiem.

3. Druga odsłona symbolu: drugi Adam – Jezus Chrystus i druga Ewa – Maryja

Relacja nowej pary, jaką stanowią drugi Adam i druga Ewa, opiera się na pełnym zaufaniu Bogu. Jezus Chrystus jako Bóg kocha Ojca miłością Boga, a więc jest w całkowitej jedności z Nim. Maria jest jedynym człowiekiem, który jest w pełni oddany Bogu w granicach, jakie umożliwia człowieczeństwo. Bóg może kochać swoje stworzenie Marię w sposób, w jaki pragnął kochać człowieka. Kocha ją przez swojego Syna, który jest także jej synem. Nowa para – mężczyzna i kobieta – na tym poziomie odczytania symbolu jest połączona relacją miłosej, opartą na bezgranicznym zaufaniu Bogu i najczystszej miłości do Boga. Ta para mężczyzny i kobiety, Boga i człowieka, ma

¹³ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 101–130.

¹⁴ Por. G. Mazzanti, *Persone nuziale*, dz. cyt., s. 112.

misję do wypełnienia wobec ludzi, aby także oni mogli się cieszyć odnowieniem relacji z Bogiem i szczęściem, które daje nowe życie.

3.1. Drugi Adam – Jezus Chrystus

W przypadku poczęcia Jezusa dokonał się akt stwórczy Boga, który cechuje duże podobieństwo do aktu stwórczego pierwszego człowieka – Adama. Bóg powołuje do życia Jezusa Chrystusa w podobny sposób jak pierwszego mężczyznę, czyli przez swoje słowo, a nie przez akt seksualny. „A Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas” (J 1, 14). Tak jak przez Adama wszedł na świat grzech, cierpienie i śmierć, tak przez Jezusa Chrystusa wchodzi łaska i miłość, szczęście i zdrowie, życie i nieśmiertelność (por. Rz 5, 16–19).

3.2. Druga Ewa – Maryja, Matka Boga

Bóg zawsze myślał, aby stać się człowiekiem. Syn Boży wziął od Maryi ciało, aby w ten sposób stać się z nią jednym ciałem. Można powiedzieć, że natura ludzka stała się oblubienicą Jezusa¹⁵.

Maria, druga Ewa stanęła – tak samo jak pierwsza Ewa – przed decyzją, czy posłuchać Boga, czy mu odmówić. Można powiedzieć, że stanęła pod swoim drzewem dobra i zła, gdy objawiona jej została wola Boga, aby została Matką Jego Syna¹⁶. Maryja w wolności przysługującej człowiekowi od stworzenia świata odpowiada Bogu pozytywnie. „Oddaje do dyspozycji Bogu swoje dziewicze ciało, przez co staje się możliwe, aby Słowo stało się ciałem”¹⁷. Słowo – Syn Boży oddał się dobrowolnie do dyspozycji Boga Ojca, zgadzając się zamieszkać na świecie. Maria oddała się dobrowolnie do dyspozycji Boga, zgadzając się porzucić swoje plany życiowe¹⁸.

Mazzanti przedstawia dwa ważne wydarzenia biblijne wprowadzające w misję nowej pary, aby móc przejść do trzeciej odsłony symbolu i zarazem kolejnego etapu zaślubin Boga z ludźmi.

¹⁵ G. Mazzanti, *Teologia sponsale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 44.

¹⁶ Por. G. Mazzanti, *Teologia sponsale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 49–50.

¹⁷ G. Mazzanti, *Teologia sponsale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 50.

¹⁸ Por. G. Mazzanti, *Teologia sponsale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 50.

3.3. Wesele w Kanie Galilejskiej (J 2, 1–12)

Misja Jezusa rozpoczyna się w czasie wesela w Kanie Galilejskiej. Jezus, Jego Matka i uczniowie są zaproszeni na wesele. W czasie uczty weselnej zabrakło wina. Jezus na prośbę Matki, która się o tym dowiedziała, dokonał cudu zamiany wody w wino.

Jaki jest głębszy, symboliczny sens tego wydarzenia? Brak wina jest przeciwieństwem pełni, jaka jest obiecana człowiekowi przez Boga. Ludzki wysiłek, aby życie uczynić szczęśliwym, okazuje się niewystarczający. Podobnie i ludzka miłość cierpi niemoc i często okazuje się pusta jak stągwie bez wina. W tym opowiadaniu nie chodzi o tani sentymentalizm zwracający uwagę na współczucie Jezusa przejętego problemami wesela. Wino oznacza radość, szczęście, pełnię życia. Jezus, stwarzając „dobre wino”, zapowiada, że wraz z Nim przychodzi czas pełni życia i miłości, szczęście. Zaprasza na ucztę weselną zorganizowaną przez samego Boga, zaprasza na zaślubiny z Bogiem. Na tym niebiańskim weselu nie zabraknie już wina.

Para młoda symbolizuje ludzi starego porządku, niezdolnych do zaślubin z Nim. Są dziećmi Adama i Ewy. Teraz Bóg znowu wkracza w historię, dając ludziom nadmiar Boskiej miłości. Rolę wiodącą przejmują nowa para młoda – nowy Adam i nowa Ewa – Jezus i Jego Matka.

Nowa para stworzyła nową relację miłosną między Bogiem a człowiekiem. Boga Ojca reprezentuje jego Syn, a ludzkość reprezentuje Matka Boga. Jest ona pierwszym człowiekiem, który nawiązał pełną miłości relację z Bogiem Ojcem, Synem i Duchem w stopniu, który pozwala Bogu udzielać jej w pełni swoich darów i w pełni cieszyć się jej świętością. W tym sensie Syn i Matka są sobie zaślubieni. Są Oblubieńcem i Oblubienicą.

Wesele mężczyzny i kobiety, anonimowej pary młodej stało się tłem dla wesela związanego z zaślubinami człowieka z Bogiem.

W opisie uczty weselnej w Kanie pojawia się wątek rozmowy Jezusa z Matką, w której Jezus zwraca się do niej „kobieto”. „Czy to moja lub Twoja sprawa, kobietto?” (J 2, 4). W tym momencie „kobietto” reprezentuje cały lud wybrany, a nawet całą ludzkość. Dlatego nie zostaje wymienione jej konkretne imię. Zapowiada ona pojawienie się Nowego Przymierza z Bogiem. „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie” (J 2, 5). Św. Tomasz z Akwinu, komentując ten fragment, zwraca uwagę, że słowa te są parafrazą słów Mojżesza spod

góry Synaj. Gdy wrócił z 10 przykazaniem, czytał je na głos ludowi. Wtedy lud oświadczył: „Wszystko co powiedział Pan, uczynimy” (Wj 24, 7). Kobieta jako reprezentantka ludu Bożego rozpoznaje Nowego prawodawcę w osobie Jezusa, który reprezentuje wolę Boga Ojca¹⁹.

Cud w Kanie Galilejskiej jest symbolem mającym pomóc rozpoznać Chrystusa jako mesjanistycznego Oblubieńca przybyłego, aby zaślubić ludzkość reprezentowaną przez Kobieta – Matkę.

3.4. Śmierć na krzyżu

W czasie głębokiego snu Adama (a więc gdy nie był świadomy tego, co się dzieje) Bóg stworzył kobietę. W tym celu wyjął żebro z boku Adama. I analogicznie: w czasie głębokiego snu śmierci z przebitego boku Jezusa wypłynęła krew i woda. Krew jest w rozumieniu semickim nośnikiem życia, czyli znakiem łączności z Bogiem – jedynym Panem życia. Woda jest zaś źródłem życia i oczyszczenia²⁰. Bóg w swojej krwi i wodzie „wylewa się” na ziemię, dając ludziom nowe życie, oczyszczając ich i uświęcając (por. Ef 5, 26). Ojcowie Kościoła w tym symbolu widzieli początek życia Kościoła, jego życia sakramentalnego. Chrystus Oblubieniec oddaje życie za swoją Oblubienicę – Kościół i całą ludzkość. Tak jak w czasie stwarzania świata Bóg tchnął Ducha na świat, tak Jezus w czasie śmierci w ostatnim oddechu „wyzionął Ducha” na Kościół²¹.

Tak jak pod drzewem, na którym wił się wąż, Adam i Ewa odeszli od Boga, tak pod nowym drzewem, na którym zawisł Chrystus, narodził się nowy człowiek, który powrócił do Boga. Pod krzyżem narodził się Kościół – Oblubienica Chrystusa.

Pod krzyżem pod stopami Oblubieńca stała kobieta – Matka – Oblubienica, ale także Jan – reprezentujący uczniów Jezusa. W dialogu Jezusa z Matką i uczniem pojawia się znany nam z wesela w Kanie motyw zwrócenia się do Marii słowem „kobieta”: „Kiedy zaś Jezus ujrzał Matkę i stojącego obok niej

¹⁹ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 55–56.

²⁰ Por. X. L. Dufour, *Krew, Woda*, [w:] *Słownik teologii biblijnej*, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Warszawa 1994, s. 393–396 i 1044–1046.

²¹ Por. G. Mazzanti, *I sacramenti. Simbolo e teologia. Introduzione generale*, Bologna 2003, s. 164; G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 136–137.

ucznią, którego miłował, rzekł do Matki: «Kobieto, oto syn Twój». Następnie rzekł do ucznia: «Oto Matka twoja»” (J 19, 26–27). Dla ucznia kobieta – Matka Boga stała się także jego matką. A dla kobiety – Matki Boga uczeń stał się jej kolejnym synem²².

Związek nowej pary – drugiego Adama i drugiej Ewy przywracający bliską relację człowieka z Bogiem przybliży nas do zrozumienia trzeciego, ale nie ostatniego, znaczenia symbolu.

4. Trzecia odsłona symbolu – Chrystus Oblubieniec i Kościół Oblubienica

W kolejnej odsłonie symbol mężczyzny i kobiety, który w rzeczywistości jest symbolem relacji Chrystusa do człowieka, znajduje swoje jeszcze bardziej uniwersalne wypełnienie – pozwala dostrzec Chrystusa Zmartwychwstałego w relacji do swojego Kościoła. Pierwowzorem tej relacji jest relacja Syna Bożego ze swoją Matką, którą symbol nam już wcześniej odsłonił. Teraz dostrzegamy, że zmartwychwstały Pan „staje się jednym ciałem” z Kościołem. Maria, Matka Boga jest symbolem wspólnoty Kościoła, którego członkowie są przez Boga przygotowywani, aby w miłości zaślubić się z Chrystusem na całą wieczność. Mazzanti zauważa, że nowe rozumienie symbolu odkrywającego relację zmartwychwstałego Pana z Kościołem, Oblubieńca z Oblubienicą rozpoczyna się od spotkania Jezusa Chrystusa z Marią Magdaleną.

4.1. Maria Magdalena – spotkanie Kościoła grzeszników z Jezusem Oblubieńcem

W trzecim dniu po śmierci Jezusa Maria Magdalena udała się do grobu. Zobaczyła odsunięty kamień. Pobieгла powiedzieć o tym apostołom. Gdy wróciła i stała przed grobem, płacząc, nachyliła się do grobu i zobaczyła dwóch aniołów w bieli siedzących na miejscu, gdzie wcześniej leżały zwłoki. Po krótkim dialogu z nimi odwróciła się i zobaczyła mężczyznę, którego wzięła za ogrodnika. Poprosiła go, aby zwrócił ciało Jezusa, jeżeli to on je

²² Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 64.

zabrał. W chwili gdy Jezus nawiązał z nią osobistą relację, zwracając się do niej po imieniu, rozpoznała Go, ale nie jako Boga, tylko jako człowieka, który umarł i powrócił do życia w niewyjaśniony jeszcze sposób. Widząc w nim tylko swojego mistrza, zwróciła się do Niego: „Nauczycielu”. Nie było to wyznanie wiary w zmartwychwstałego Pana. Gdy jednak wróciła do uczniów, ogłosiła: „widziałam Pana”, co oznaczało uznanie jego boskości i zrozumienie, że Jezus ma całkiem nowe życie, które otrzymał od Ojca (J 20, 1–18).

Nieprzypadkowo pierwszą osobą, której objawił się Jezus Zmartwychwstały, była Maria Magdalena – kobieta, z której wyrzucił siedem złych duchów, a więc zwykły człowiek, który prowadził grzeszne życie, spotkał Jezusa i Jego mocą został uwolniony spod władzy Szatana. Maria Magdalena jest potomkiem Ewy. W ogrodzie spotyka Jezusa (dlatego myślała, że to ogrodnik), który jest symbolem ogrodu rajskiego i intymnej relacji Adama i Ewy z Bogiem (albo symbolem ogrodu z księgi Pieśni nad pieśniami, w którym spotykają się zakochani Oblubieniec i Oblubienica, Bóg i Kościół). Spotkanie z Jezusem Marii Magdaleny jest symbolem spotkania zmartwychwstałego Pana, Oblubieńca z przedstawicielką ludzkości, grzeszną kobietą – symbolem Kościoła Oblubienicy, ale Kościoła w swoim ludzkim wydaniu – składającego się z bardzo grzesznych ludzi, którzy potrzebują mocy Jezusa żyjącego, aby zmienić swoje życie.

Scena rozmowy z aniołami jest podobna do sceny zwiastowania. Kryje się w niej sugestia wyboru, przed jakim staje każdy człowiek. Czy uzna zmartwychwstanie Jezusa, czy je odrzuci? Czy powie Bogu „tak” jak Maria, Matka Boga? Ten wybór warunkuje wejście do Kościoła Chrystusa. Maria Magdalena jest pierwszym człowiekiem, który zobaczył zmartwychwstałego Pana, uwierzył w Niego i stał się chrześcijaninem²³.

4.2. Relacja Chrystusa i Kościoła i wielka tajemnica małżeństwa

Relacja Chrystusa i Kościoła pomaga nam zrozumieć znaczenie małżeństwa, które w liście do Efezjan jest określone jako „wielka tajemnica”, jeżeli jest odniesione do Chrystusa (por. Ef 5, 32). Można jednak także powiedzieć odwrotnie, że małżeństwo zjednoczone z Chrystusem pomaga nam wnuk-

²³ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 67.

nać w głąb „wielkiej tajemnicy”, jaką jest relacja pomiędzy Chrystusem i Kościołem. Św. Paweł dowodzi, że związek męża z żoną, którzy są dla siebie „jednym ciałem” uczestniczy w związku Chrystusa – Głowy z Kościołem – Jego Ciałem. Powołaniem małżeństwa jest odkryć tę tajemnicę: „Dlatego opuści człowiek ojca i matkę, a połączy się z żoną swoją, i będą dwoje jednym ciałem. Tajemnica to wielka, a ja mówię: w odniesieniu do Chrystusa i do Kościoła” (Ef 5, 31–32). W Kościele Chrystusa można zobaczyć w pełnym świetle tajemnicę małżeństwa, które odkrywając swoje powołanie, zaczyna odsłaniać tajemnicę bliskiej, wprost intymnej relacji Chrystusa z Kościołem²⁴.

4.3. Ostatnia wieczerza partycypacją w uczcie weselnej w niebie

Ostatnią wieczerzę Jezus spożywa ze swoimi uczniami. Pascha była ucztą rodzinną. Jezus jako głowa rodziny gromadzi wokół siebie najbliższych mu ludzi, czyli apostołów, a więc powstającą wspólnotę Kościoła. Kościół zapoczątkowany przez apostołów będzie się rozrastał, aż obejmie wszystkie narody.

Uczta ta jest zapowiedzią uczyty weselnej w niebie, do której Jezus za niedługo zasiądzie. W sensie chronologicznym jest ostatnią wieczerzą, ale w sensie duchowym jest początkiem nowej pełni miłości i szczęścia, nowej radości otrzymanej od Boga, nowego życia. Jest początkiem nowej wspólnoty Kościoła i początkiem wspólnoty małżeńskiej związanej z Bogiem jak „na początku”²⁵.

W czasie ostatniej wieczerzy Jezus modli się za Kościół. Prosi, „aby stali się jedno”, „oby się tak zespolili w jedno” (J 17, 20–23). Tymi słowami wyraża myśl podobną do tej, którą mamy w opisie relacji małżeńskiej: „tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 2, 24). Kościół – Oblubienica ma być złączona z Oblubieńcem w „jedno Ciało”. W Ciele Chrystusa podczas eucharystii łączymy się z Chrystusem tak ściśle, że stajemy się „jednym ciałem” z Bogiem²⁶.

Istnieje też inne podobieństwo. Gdy Jezus modli się do Ojca: „a to jest życie wieczne, aby znali Ciebie jedynego prawdziwego Boga” (J 17, 3), „po-

²⁴ Por. G. Mazzanti, *Teologia sponsale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 137–140.

²⁵ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 143.

²⁶ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 167–168.

znanie”, o jakim mowa, nie oznacza poznania czysto intelektualnego, ale konkretne doświadczenie, tak konkretne jak miłość lub cierpienie, czyli doświadczenie całościowej relacji angażującej całego człowieka. Podobne znaczenie ma także słowo „poznać” użyte w kontekście współżycia seksualnego Adam i Ewy: „mężczyzna poznał swoją żonę Ewę, a ona poczęła i urodziła” (Rdz 4, 1). Jezus modli się, aby poznanie Boga przez ludzi rodziło głęboką jedność z Nim, wyjątkową bliskość, duchową intymność. Jedność z Bogiem ma być głęboką więzią miłosną podobną do tej, jaką małżonkowie doświadczają, będąc „jednym ciałem”²⁷.

Spożywając w czasie Eucharystii ciało Chrystusa, można dostrzec istnienie ciała uwielbionego, przemienionego, mistycznego, zmartwychwstałego, które w przyszłości stanie się ciałem człowieka²⁸.

5. Czwarta odsłona symbolu – Jezus Chrystus i ludzkość

Symbol mężczyzny i kobiety odsłonił nam więź Chrystusa z Kościołem, która jest tak ścisła jak związek męża i żony będących „jednym ciałem”. Symbol prowadzi nas jednak w rzeczywistość będącą jeszcze większą tajemnicą niż obecność Chrystusa w Kościele i w życiu małżeńskim. „Wielka tajemnica odsłania jeszcze większą tajemnicę”²⁹. Jest to rzeczywistość życia po śmierci w pełnej łączności z Bogiem.

5.1. Uczta w niebie – gody Baranka

W tajemnicę życia wiecznego wprowadza nas fragment Apokalipsy opisujący gody, wesele Baranka.

I usłyszałem jakby głos wielkiego tłumu
i jakby głos mnogich wód,
i jakby głos potężnych gromów,
które mówiły:
„Alleluja, bo zakrólował Pan Bóg nasz, Wszechmogący.

²⁷ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 167.

²⁸ Por. G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 209.

²⁹ G. Mazzanti, *Uomo Donna*, dz. cyt., s. 156.

Weselmy się i radujmy,
i dajmy Mu chwałę,
bo nadeszły Gody Baranka,
a Jego Małżonka się przystroiła,
i dano jej oblec bisior lśniący i czysty” –
bisior bowiem oznacza czyny sprawiedliwe świętych.
I mówi mi:
„Napisz: Błogosławieni, którzy są wezwani na ucztę Godów Baranka!”
I mówi mi:
„Te słowa Boże są prawdziwe” (Ap 19, 6–9).

Małżonką Chrystusa Baranka przystrojoną na ślub są wierzący w Niego. Ślub jest momentem zjednoczenia się mężczyzny i kobiety, którzy stają się „jednym ciałem”. Dla autora Apokalipsy symbol małżeństwa jest najbardziej odpowiedni, aby opisać jedność Chrystusa ze wspólnotą zbawionych. Mazzanti pisze: „zostanie tylko wymiana intymnych słów i spojrzeń między Bogiem/małżonkiem a żoną/ludzkością”³⁰. Poprzez zaślubiny z Chrystusem Bóg w Trójcy Jedyny złączy się z całą ludzkością, w najbardziej bliski sposób, jaki jest możliwy w relacji Stwórcy ze stworzeniem³¹.

Zakończenie

Zarys teologii zaślubin przedstawiony w tym artykule jest na tyle syntetyczny, aby uchwycić kierunek rozwoju teologii małżeństwa, która dzięki teologii zaślubin zyskuje szerszą perspektywę. Ta perspektywa jest ważna dla zrozumienia miejsca małżeństwa w Kościele. Sakrament małżeństwa nie został ustanowiony przez Jezusa w sposób formalny, jakimś słowem czy gestem. Wypływa on z całościowej wizji małżeństwa w planie Boga. Miłość ludzka spotyka się w naturalny sposób z tajemnicą miłości Boga.

Relacja mężczyzna–kobieta jest zasadniczym szkieletem, na którym opiera się teologia zaślubin człowieka z Bogiem. Główną treścią symbolu mężczyzny i kobiety nie jest miłość Adama i Ewy, ale miłość Jezusa Chrystusa

³⁰ G. Mazzanti, *Teologia sposale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 160.

³¹ Por. G. Mazzanti, *Uomo donna*, dz. cyt., s. 210; G. Mazzanti, *Teologia sposale e sacramento delle nozze*, dz. cyt., s. 156–162.

i Kościoła. Nie mniej ważne są inne symbole, które wprowadzają w nas w zrozumienie tej dynamicznej relacji, takie jak symbol wina, wesela, snu, zaślubin, wody, ducha, oddechu, ciała. Każdy z wątków budowanych na tej symbolice wypełnia obraz i pozwala lepiej zrozumieć zamysł Boga wobec człowieka.

Przedstawiony kierunek rozwoju teologii małżeństwa ma znaczenie pastoralne, ponieważ można go wykorzystać w duszpasterstwie, docierając do umysłowości współczesnych ludzi. Wyjaśnienie znaczenia ludzkiej miłości i małżeństwa sakramentalnego jest naturalnie powiązane z głoszeniem ker-rygmatu i wyjaśnieniem najważniejszych tajemnic wiary Kościoła.

Summary

Biblical foundations for theology of the marriage with God: a point of departure for the theology of marriage

The article presents the outline of the theology of marriage between God and man. Italian theologian, Giorgio Mazzanti, introduces the theology of marriage through an interpretation of the symbol of man and woman on four levels of meaning. Each of those levels is revealing more and more of God's reality. The foundations for theology of marriage created by Mazzanti include: definition of symbol, selection of appropriate events from the Holy Scripture, and presentation of relations between them according to the meaning of the defined symbol. These three elements enable Mazzanti to introduce the theology of marriage synthetically, joining it with christology, mariology, sacramentology, eschatology, and biblical anthropology. Mazzanti does not interpret the particular biblical pericopes inventively; still, the context itself; created thanks to the symbol joining the love of God with human love, introduces a certain innovation into the interpretation of the redemptive events.

According to Mazzanti, the symbol, which enables one to take the path of initiation into the mystery of God's presence in a human life, is a relationship of man and woman. The history of redemption consecutively shows new meanings of the symbol hidden in the first, literal meaning. These reveal the mystery of God's presence in a human life. A new couple appears – Jesus Christ, Son of God and Maria, Mother of God, second Adam and second Eve. Thanks to this couple, one is able to interpret more profoundly the mystery of God in a life of man and woman. The next level of interpreting the symbol of man and woman is Christ and Church as the betrothed couple, who invite one to the marriage feast in Heaven in a love relationship of all the saints married to God. A love relation between man and woman understood as a symbol revealing a more profound reality might be interpreted on new, deeper and deeper levels of meaning. This message can be found in the following symbols: man–woman; Adam–Eve; God–People of God, Jesus–Maria, Son–Mother; Betrothed Groom–Betrothed Bride, Christ–Church, God–the Redeemed.

Keywords: love, Mazzanti, Church, Betrothed Bride, Betrothed Groom, Adam, Eve, body, marriage

Biblijne podstawy teologii zaślubin z Bogiem – punkt wyjścia dla teologii małżeństwa

Artykuł przedstawia zarys teologii zaślubin człowieka z Bogiem. Włoski teolog Giorgio Mazzanti tworzy teologię zaślubin poprzez interpretację symbolu mężczyzny i kobiety na czterech poziomach znaczeń. Każde z tych znaczeń odsłania coraz pełniej Boską rzeczywistość. Stworzony przez Mazzantiego fundament dla teologii zaślubin obejmuje: określenie symbolu, dobór odpowiednich wydarzeń z Pisma Świętego i pokazanie

związku między nimi zgodnie ze znaczeniem ustalonego symbolu. Te trzy elementy pozwalają Mazzantiemu na syntetyczne przedstawienie teologii małżeństwa połączonej z chrystologią, mariologią, sakramentologią, eschatologią i antropologią biblijną. Mazzanti nie interpretuje poszczególnych perykop biblijnych w sposób nowatorski, jednak kontekst wytworzony przez symbol łączący miłość Boga z miłością ludzką wprowadza pewną nowość w interpretację wydarzeń zbawczych.

Według Mazzantiego symbolem, który pozwala rozpocząć drogę inicjacji w tajemnicę obecności Boga w życiu człowieka jest związek mężczyzny i kobiety. W trakcie historii zbawienia pojawiają się nowe odsłony znaczenia symbolu ukryte w pierwszym dosłownym znaczeniu. Odsłaniają one tajemnicę obecności Boga w życiu człowieka. Pojawia się nowa para: Jezus Chrystus, Syn Boga i Maria, Matka Boga, drugi Adam i druga Ewa. Ta para pozwala nam jeszcze głębiej odczytać tajemnicę Boga w życiu mężczyzny i kobiety. Kolejnym poziomem odczytania symbolu mężczyzny i kobiety jest Chrystus Oblubieniec i Kościół Oblubienica, którzy wprowadzają nas na ucztę weselną w niebie w miłosnym związku wszystkich świętych zaślubionych z Bogiem. Miłosna relacja mężczyzny i kobiety rozumiana jako symbol odsłaniający nam głębszą rzeczywistość może być interpretowana na nowych, coraz głębszych poziomach znaczeń. Taki przekaz można odnaleźć w symbolach: mężczyzna–kobieta; Adam–Ewa; Bóg–Lud Boży, Jezus–Maria, Syn–Matka; Oblubieniec–Oblubienica, Chrystus–Kościół, Bóg–zbawiona ludzkość.

Słowa kluczowe: miłość, Mazzanti, Kościół, Oblubieniec, Oblubienica, Adam, Ewa, ciało, małżeństwo

Bibliografia

- Baldenza G., *La razione del sacramento del matrimonio. Contributo per la riflessione teologica*, Roma 1993.
- Dufour X. L., *Słownik teologii biblijnej*, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Warszawa 1994.
- Grzeškowiak J., *Znak - Symbol - Liturgia*, „Ateneum Kapłańskie” (1976) 87, s. 353–373.
- Jan Paweł II, List apostolski *Mulieris dignitatem*.
- Mazzanti G., *I sacramenti. Simbolo e teologia. Introduzione generale*, Bologna 2003.
- Mazzanti G., *Il mistero dell'una carne*, [w:] *Ecco lo Sposo, uscitigli incontro. Precorsi teologici e pastorali sul Sacramento del matrimonio*, a cura di F. Pilloni, Torino 2003, s. 39–61.
- Mazzanti G., *Persone nuziale*, Bologna 2005.
- Mazzanti G., *Teologia sponsale e Sacramento delle nozze. Simbolo e simbolismo nuziale*, Bologna 2002.
- Mazzanti G., *Uomo Donna*, Milano 2013.
- Sławiński H., *Znak zwycięstwa. Symbolika krzyża w liturgii sakramentów świętych*, Włocławek 2001.